

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Кирія Олега Анатолійовича
«Адміністративно-правові спори на стадії досудового врегулювання»,
подану до спеціалізованої разової вченої ради
Державного податкового університету
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. У контексті нагальної потреби реформування адміністративного судочинства та зменшення навантаження на судову систему шляхом ефективного запровадження альтернативних форм вирішення публічно-правових спорів актуальність дослідження не викликає сумнівів. Процедура досудового врегулювання є альтернативною формою судового розгляду адміністративно-правових спорів, що виникають як правило між суб'єктом владних повноважень з однієї сторони та фізичними або юридичними особами з іншої. У науковій літературі ця проблематика порушувалася фрагментарно зокрема в роботах С. С. Білуги, Н. В. Боженко, С. В. Ківалова, С. О. Корінного, В. М. Кузьмишин, А. О. Лиско, О. В. Музи, однак досі не отримала системного висвітлення. У контексті правозастосування досудове врегулювання залишається недостатньо унормованим і неуніфікованим, що унеможлиблює ефективне вирішення адміністративних спорів без звернення до суду. Дисертація набуває особливого значення в умовах, коли судова медіація лише починає формуватися в Україні як правовий інститут, а відповідна судова практика є розпорошеною і потребує доктринального осмислення.

Враховуючи вищезазначене, обрана О. А. Кирієм тема дисертаційного дослідження, присвячена адміністративно-правовим та організаційним засадам розгляду адміністративно-правових спорів на стадії досудового врегулювання, є актуальною і науково обґрунтованою.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Детально розглянувши дослідження О. А. Кирія можна стверджувати, що

вибір методів дослідження є вдалим, а їх застосування ефективним та відповідним меті й завданням дослідження. Зокрема, використання здобувачем історико-правового методу дозволило розглянути історичні засади дослідження досудового врегулювання адміністративно-правових спорів (підрозділ 1.1); метод системного аналізу допоміг провести аналіз явища досудового врегулювання публічно-правових спорів як єдиної системи, виявити її вплив на адміністративний процес загалом і його окремі інститути (підрозділи 2.2, 3.2); статистичний метод і метод екстраполяції використовувалися для з'ясування перспектив запровадження процедури досудового врегулювання публічно-правових спорів як відокремленої від адміністративного процесу самостійної процедури (підрозділи 2.1–2.3, 3.1–3.2); влучно використано методи аналізу й синтезу, структурно-функціональний та інші методи, які дали змогу комплексно дослідити проблемні аспекти сучасної процедури досудового врегулювання адміністративно-правових спорів і перспективної концепції її відокремлення від адміністративного судочинства (підрозділи 1.3, 2.1–2.3, 3.1–3.2). Необхідно відзначити що, як загальнонаукові, так і спеціальні методи використовувалися комплексно у поєднанні з іншими, що дозволило науково обґрунтувати висновки, зроблені у результаті дисертаційного дослідження.

У свою чергу, сформульовані науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення врегулювання публічно-правових спорів в Україні як альтернативного судочинства методу вирішення адміністративно-правових спорів на основі медіації, виокремлення та встановлення характерних особливостей вказаного методу врегулювання спорів, висвітлено у 5 публікаціях, серед яких: 3 статті опубліковано у фахових виданнях з юридичних наук (категорія Б) та 2 тезах доповідей на двох міжнародних науково-практичних конференціях. Вказані вище публікації містять обґрунтування отриманих наукових результатів, відповідно до поставлених завдань дослідження. Кожна стаття опублікована в окремому науковому фаховому виданні, що цілком відповідає умовам для зарахування статей за темою дисертації.

Вагомість сформульованих положень, пропозицій щодо розроблення

вдосконалення чинних нормативно-правових актів та розробки нових ґрунтується на значному за кількістю та змістовному переліку наукових, енциклопедичних, нормативних джерел (316 найменувань), що дозволило авторові повністю вирішити поставлені завдання, актуальні для розвитку науки адміністративного права.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків забезпечена емпіричними даними, зокрема статистичними матеріалами щодо результатів впровадження досудового врегулювання адміністративно-правових спорів Одеського окружного адміністративного суду, Івано-Франківського окружного адміністративного суду тощо.

Отже, дисертаційне дослідження, підготовлене О. А. Кирієм у Державному податковому університеті, за науковим рівнем, кількістю та змістом наукових публікацій відповідає вимогам до такого виду робіт.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Винесені на захист О. А. Кирієм результати дослідження засвідчують їх наукову новизну. Так, уперше обґрунтовано потребу у виокремленні досудового врегулювання публічно-правових спорів як абсолютно самостійної та відокремленої процедури, яка не пов'язана з адміністративним судочинством у формі відкритого судового розгляду, яке тимчасово призупиняється під час проведення цієї процедури.

Логікою дослідження обумовлено положення, які встановлюють доцільність відмежування угоди, укладеної за результатами досудового врегулювання публічно-правових спорів, від мирової угоди в адміністративному судочинстві через їхні різні юридичні наслідки. Зважаючи на те, що досудове врегулювання публічно-правового спору є добровільним процесом, тому угода про його результати виконується сторонами за їхньою доброю волею. Отже, невиконання такої угоди не може бути підставою для повторного проведення цієї

процедури. Так, якщо процедура не призвела до досягнення мети й конфлікт не було вирішено, сторони можуть вирішити спір у процесі судового розгляду справи адміністративним судом.

Сформульовано й розкрито вимоги застосування процедури досудового врегулювання публічно-правового спору запропоновано визначати як комплекс чинників, які визначають межі використання процедури досудового врегулювання публічно-правового спору. Тобто тільки за визначених обставин сторонам публічного спору надається можливість врегулювати спір без звернення до суду.

Запропоновано авторську дефініцію поняття «процедури досудового врегулювання публічно-правових спорів» як нормативно врегульовану послідовність процесуальних дій суб'єкта, уповноваженого на врегулювання адміністративно-правового спору поза межами адміністративного судового процесу.

Наукова новизна одержаних результатів, окремі висновки дисертанта були опубліковані у фахових науково-практичних виданнях України, що сприяло реалізації поставлених у дисертації завдань.

Отже, дисертаційне дослідження О. А. Кирія проведено на високому науковому та методологічному рівнях, результати та основні положення дисертації, що виносяться на захист, відповідають усім вимогам, що висуваються до робіт, які подаються для здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими, логічними та мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення. Тому, зважаючи на вище викладене, можна стверджувати, що здобувач в достатній мірі опанував методологію наукової діяльності та заслуговує на позитивну оцінку рецензента.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація О. А. Кирія є одним з перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням, у якому з урахуванням здобутків вітчизняної

правової науки, а також практики реалізації законодавства України та зарубіжних країн сформульовано нові наукові положення й висновки, запропоновані особисто здобувачем.

Висновки, сформульовані дисертантом у роботі, мають необхідний рівень обґрунтування, ряд положень та пропозицій, які сформульовано вперше, удосконалені та дістали подальший розвиток мають високий ступінь наукової новизни, їх обґрунтованість не викликає сумнівів. Пропозиції щодо змін до законодавства оформлено належним чином. Рекомендації в дисертаційній роботі науково аргументовані та ґрунтуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Наукові результати і положення, що виносяться на захист, одержані завдяки використанню сукупності методів наукового пізнання, зокрема таких як формально-логічного (догматичного), системно-структурного, порівняльно-правового та логіко-правового аналізу, дедукції, індукції тощо.

Підґрунтя для підготовки дисертації складали праці з загальної теорії держави й права, галузевих юридичних наук: адміністративного права та процесу, цивільного права та процесу. Дисертант повною мірою використав під час дослідження систему нормативно-правових актів України, правові позиції Конституційного Суду України, викладені у його рішеннях. Враховано положення Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021. Окрема увага надана Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106.

Інформаційною та емпіричною базою роботи є Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, інші закони України, постанови

Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти міністерств України, які регулюють досудове врегулювання публічно-правових спорів, рекомендації Ради Європи з питань альтернативних методів врегулювання спорів, а також довідкова література, аналітичні довідки органів державної влади, матеріали судової практики адміністративних судів, а також звіти та статистичні матеріали щодо результатів впровадження досудового врегулювання адміністративно-правових спорів Одеського окружного адміністративного суду, Івано-Франківського окружного адміністративного суду.

Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети дослідження є чіткими та зрозумілими і повною мірою відповідають встановленим вимогам.

Завдання, поставлені здобувачем для дослідження, загалом виконані і мета досягнута. Дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Дослідження О. А. Кирія здійснене українською мовою, має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, кожен з яких поділений на відповідні підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 285 сторінок, з яких 251 сторінка основного тексту.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводиться перелік публікацій, в яких викладені основні результати рецензованої роботи. Анотація представлена українською та англійською мовами.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, охарактеризовано ступінь її наукової розробки, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, емпіричну базу, сформульовано наукову новизну, практичне значення результатів та зазначено інформацію про апробацію результатів дослідження на науково-

практичних комунікативних заходах (конференціях).

Кожен розділ дослідження завершується висновками, в яких надаються конкретні пропозиції та рекомендації. Висновки відповідають отриманим результатам, завданням та меті дослідження, мають вагому аргументацію, належним чином обґрунтовані і характеризуються високим рівнем достовірності.

Список використаних джерел складається із 316 найменувань, що є достатнім для висвітлення змісту проблематики та виявлення наявних недоліків, зважаючи також і на те, що частина використаних джерел є англомовною.

Все викладене вище дозволяє зробити висновок, що дисертація О. А. Кирія відповідає встановленим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання, яке стосується обґрунтування наукового підходу до розкриття сутності й змісту адміністративно-правових та організаційних засад протидії фінансовим правопорушенням, обґрунтування способів удосконалення адміністративного законодавства, організації протидії з огляду на міжнародні стандарти, спираючись на методологію системного аналізу.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Отримані результати дисертаційного дослідження Кирія Олега Анатолійовича «Адміністративно-правові спори на стадії досудового врегулювання» необхідно використовувати у: науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення та вдосконалення теоретико-правових засад адміністративного правосуддя щодо досудового врегулювання публічно-правових спорів; правотворчості – з метою вдосконалення норм адміністративного процесуального права, у разі внесення змін і доповнень до норм Кодексу адміністративного судочинства України щодо процедури досудового врегулювання адміністративно-правових спорів; правозастосуванні – результати дослідження можуть сприяти вдосконаленню процедури

досудового врегулювання адміністративно-правових спорів; освітньому процесі – під час викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», «Адміністративне судочинство», «Адміністративне процедурне право», а також для підготовки підручників, посібників, практикумів та іншої додаткової навчальної літератури.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання, які вважаю, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час публічного захисту:

1. У підрозділі 2.1 не розкрито глибинно юридичну природу досудового врегулювання з погляду його факультативності чи обов'язковості, що є критичним у публічно-правових спорах.

2. Угода за результатами досудового врегулювання не має юридичної сили – як передбачається забезпечити її виконання, особливо в контексті спорів із суб'єктом владних повноважень?

3. Недостатньо проаналізовано роль європейських джерел soft law, зокрема Директиви 2008/52/ЕС про медіацію, навіть якщо вона формально не охоплює публічно-правові спори.

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Вивчення дисертаційного дослідження та наукових публікацій є підставою висновку про відсутність фактів порушень академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження Кирія Олега Анатолійовича «Адміністративно-правові спори на стадії досудового врегулювання» є оригінальною, самостійно виконаною науковою роботою із дотриманням вимог академічної доброчесності.

ВИСНОВОК ПРО ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертація Кирія Олега Анатолійовича «Адміністративно-правові спори на стадії досудового врегулювання», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем, пов'язаних із розглядом адміністративно-правових спорів на стадії досудового врегулювання, з метою розробки дієвих науково аргументованих пропозицій удосконалення законодавства, за своїм змістом відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор Кирій Олег Анатолійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**Доцент кафедри фінансового та податкового права
Державного податкового університету
кандидат юридичних наук**

Олександр СИТНИКОВ